

Miljöhandbok för Örnsro koloniförening 2024

De grundläggande tankarna i Koloniträdgårdsförbundets miljödiplomerings är

- att utnyttja resurser effektivt och minimera användningen av ändliga resurser
- att minimera spridningen av miljöskadliga ämnen
- att värna naturens mångfald och kretslopp
- att skapa en god livsmiljö

Vår förening blev miljödiplomerad sommaren 2023. För att behålla diplomerings ska föreningen vart tredje år checka av att de sju kriterierna fortfarande uppfylls. Efter tre år som diplomerad kan föreningen gå vidare och samla poäng för högre nivåer – brons, silver och guld.

Här följer de sju kriterierna:

1. Kompostering

Alla kolonister komposterar sitt trädgårdsavfall på den egna lotten. Kompostering kan göras på många olika sätt:

- direktkompostering, dvs täckodling, direkt i trädgårdslandet/rabatten
- en kompostlimpa någonstans på lotten
- en kompostbehållare
- fermentering (= bokashi)
- nedgrävning

Så lite som möjligt av det som växer på lotten bör lämna den. **Vissna blommor, löv, gräs, ogräs, fallfrukt** i mindre mängd – allt kan och bör komposteras och bli näring till jorden. Om roto-gräs som t ex kvickrot får torka några dagar innan den läggs i komposten sprider det sig inte vidare. Roto-gräs och ogräs med mogna frön kan även läggas i vatten några dagar för att ruttna. Då kan det inte heller sprida sig. Rötter och fröställningar från invasiva växter, t ex gullris, jättebalsamin och blomsterlupin bör läggas i restavfallet. För att inte locka råttor och andra skadedjur bör bokashiavfallet först förvaras i en s.k. jordfabrik innan det läggs ut i trädgården.

Gräsklipp är bra marktäckning och ger näring tillbaka till jorden, så lägg det direkt i trädgårdslandet eller rabatten. Har du inte användning för allt själv, så ge överskottet till en granne eller kontakta miljögruppen.

Mjuka växtdelar gör stor nytta på den egna lotten, så använd dem som täckmaterial eller lägg dem i komposten. Klipper du ner växtmaterialet, så komposteras det snabbare.

Höstlöven räfsas ihop och läggs under buskar, på rabatter och i odlingar. De blir bra täckning under vintern. Kör man först över dem med gräsklipparen förmultnar de snabbare. Har någon för mycket så tar miljögruppen gärna emot i "Jordmakeriet". Där samlas löven i platsäckar där de får förmultna under ett par år och bli fin mull, som kan användas för att förnya jorden i urnor, pallkragar och grönsaksland.

Kolonisterna tar själva hand om sin **fallfrukt**. Vid grindarna ut mot Svartån finns korgar, där man kan lämna ätbar frukt som man inte själv kan ta hand om – mycket populärt hos dem som promenerar förbi. Ätbar frukt kan med fördel grävas ner och berika jorden.

Vi har containern som en reservplats för det vi inte kan kompostera på den egna lotten. Där kan man lämna buskgrenar och grovt hallonris – allt nedklippt till minst 30 cm. Ätbar frukt kan också lämnas där.

Obs! Jord, grus och stenar får inte läggas i containern.

2. Jord och jordförbättring

I föreningen används endast naturlig jordförbättring och gödsel – ingen konstgödning!

För att minska transporter köper föreningen gemensamt in KRAV-märkt jord samt gödsel.

Just nu: Den jord och gödsel som säljs innehåller tyvärr ofta stora mängder torv, och torvbrytning har negativ påverkan på miljön. Det finns också risk att både jord och gödsel, även ekologisk, innehåller pyralider. Vi följer försöken som görs att ersätta torven och de analyser som pågår av pyralider i olika slags gödsel, och försöker hitta de bästa alternativen.

Det enda riktigt säkra och miljövänliga i nuläget för att få en levande och bördig jord är kompost av det egna trädgårdsavfallet.

Bra att tillföra jorden i trädgårdslandet, pallkragarna och krukorna är:

- Komposterat trädgårdsavfall och fermenterat (dvs bokashikomposterat) köksavfall
- Gräsklipp och klippta, gröna växter
- Biokol, ben- och blodmjöl, alger och tång, vedaska
- Gödselvatten baserat på näringsrika växter som nässlor, åkerfräken och vallört
- Guldvatten av utspädd urin (1/10)
- Gröngödsling

Stör inte dagmaskarna och mikrolivet i jorden genom att gräva. Mata i stället på med täckmaterial, som när det bryts ner ökar jordens mullhalt. När du täcker öppen jord med gräsklipp, flis och löv samt sår gröngödslingväxter ger det också näring till jorden, bevarar fukt och hindrar ogräs.

3. Växtskydd och ogräsbekämpning

Föreningen arbetar förebyggande mot skadegörare och ogräs. Endast växtskyddsmedel som är godkända för ekologisk yrkesodling används.

Angrepp av skadedjur eller sjukdom på växterna i trädgården kan ofta förhindras och lindras genom förebyggande åtgärder.

- att växterna har bra jord och tillgång till gödsel och vatten
- att samodla grönsaker och blommor.
- att täcka all öppen jord. Det förhindrar avdunstning, hindrar ogräs samt ger näring tillbaka till jorden.
- att använda sig av växtföljd. Det gör att näring ges tillbaka till jorden samt motverkar skadedjur och sjukdomar.
- att välja hårdiga och motståndskraftiga sorter, t ex E-plantor som är en kvalitetsmärkning.
- att se till så skadedjurens naturliga fiender, t ex nyckelpigor, trivs.
- att ta hand om all frukt. Frukt som blir kvar på träd och mark under vintern kan sprida sjukdomar till övriga träd.

Mot insektsangrepp kan man spruta med en kraftig vattenstråle, eller blanda såpvatten (1 l vatten + 1 dl såpa) och spruta på växten. Ett annat tips är att blanda 2 tsk bikarbonat och 2 tsk såpa med 1 l vatten och spraya 2 - 3 ggr i veckan tills växterna är rena från ohyra.

När det gäller snigelbekämpning har Fritidsodlarnas riksorganisation bra information, se www.for.se.

Det är numera förbjudet i lag att använda olika kemiska bekämpningsmedel, däribland salt, för att förhindra ogräs på t.ex. koloniområden. Vissa produkter med begränsade risker (t.ex. ogräsättika) är undantagna i lagen, men miljödiplomerade föreningar får ändå inte använda ogräsättika, eftersom den stör mikrolivet i jorden. Nu är det alltså endast manuell bekämpning som gäller.

4. Biologisk mångfald

Gynna artrikedomen bland växter och djur med blommande växter som ger näring till pollinerare och fåglar från tidig vår till sen höst. Spara gamla sorter med enkla blomställningar, vilka gynnar insekter bäst.

- Spara/plantera växter, buskar och träd som avlöser varandra i blomning och frukt.
- Placera ut insektshotell, fågelholkar och fågelbad på din lott.
- Lämna död ved och stenar i trädgården.
- Spara gärna en bit gräsmatta som äng.
- Bekämpa invasiva, främmande växter. De kan konkurrera ut våra inhemska arter och slå ut hela ekosystem.

Både Sverige och EU har gjort upp listor över arter som bör bekämpas, t ex kanadensiskt gullris, parkslide, jättebalsamin, blomsterlupin och vresros. Lista över samtliga invasiva växter finns på <https://koloni.org>

5. Bevattning, vatten och avlopp

Vatten är en ändlig resurs, som vi måste spara och ta vara på. Inte ens åvattnet får vi ta obegränsade mängder av. Regnvatten ska tas tillvara och gråvatten (d v s disk- och tvättvatten, där miljövänliga produkter använts) kan användas för bevattning. Vattna så effektivt som möjligt. Punktbevattna så att vattnet kommer ner nära växtens rotsystem, använd droppslang och kanna. Riktad bevattning minskar risken för fuktrelaterade svampsjukdomar. Dessutom trivs oönskade sniglar i fuktiga miljöer.

För att spara på åvattnet och våra pumpar har vi varannandagsbevattning. Kolonister med jämnt nr vattnar på jämnt datum o s v.

Obs! Vattenspridare bör *inte* användas. En varm sommardag når endast 10 % av vattnet ner till rötterna. Resten avdunstar. Etablerade gräsmattor ska *inte* bevattnas.

Täckodling och marktäckning kan tillämpas för att minska avdunstningen och därmed behovet av bevattning.

6. Eldning och grillning

Enligt gällande ordningsföreskrifter råder det eldningsförbud på koloniområdet.

Grillning är tillåtet i vanliga standardutegrillar. Vid grillning ska endast miljömärkta produkter användas. Det kan vara rapsoljebaserad tändvätska, tändpapper, tändklossar, tändblock eller tändrör. Även grillkol ska vara miljömärkt.

Kolresterna kan grävas ner och på så sätt berika jorden, gärna laddade med gödselvatten.

7. Produkter och avfall

Hushållskemikalier: Vi använder bara miljömärkta disk-, tvätt- och rengöringsmedel på våra egna lotter samt i föreningsstugan.

Byggmaterial och färg: Vi undviker tryckimpregnerat virke, som innehåller medel som är skadliga för växter och djur. Obehandlat virke är att föredra, som kärnfuru, lärk, ek och cederträ. Men är tryckimpregnerat enda lösningen, välj då skyddsklass efter vad du ska använda det till.

Använd så miljövänlig färg som möjligt. Vattenbaserad färg är skonsammare mot hälsa och miljö än lösningsbaserad färg. Färger baserade på linolja, slam, lera, silikat och äggoljetempera är mindre miljöskadliga än färger med akrylat, plast, latex och alkyd.

Plast: Vi behöver minska förekomsten av plast och mikroplaster i naturen och därför undviker vi att använda engångsartiklar av plast vid föreningsaktiviteter. Medlemmar tar med egen mugg till sammankomster där dryck serveras. För fiberduk, regntunnor och övriga trädgårdsartiklar rekommenderas kraftigare sorter som håller i flera år.

Redskap: Motorgräsklippare är en stor miljöbov, så välj el- eller batteriklippare. En "handjagare" är naturligtvis det bästa. Måste du välja motorgräsklippare, så bör du använda akrylatbensin.

Källsortering av allt avfall: För källsortering av förpackningar gäller samma regler som hemma i hushållet.

- Förpackningar av plast, kartong, glas och metall tas med till miljöstationer.
- För hushållskompost och restavfall (= osorterbart) finns särskilda sopbehållare på området.
- Miljöfarligt avfall samt sådant som går att återvinna lämnas på återvinningscentral. Kan vi dessutom ordna gemensamma transporter dit är det naturligtvis en fördel.

Skriv gärna på vår interna fb-sida om du har material, prylar eller plantor som du vill skänka, sälja eller byta. Du kanske slipper resan till återvinningscentralen.

På våren samlar vi grövre grenar på Lisas Torg. Dessa kan sedan flisas och användas som jordförbättring.

Litteraturtips

Läs mera om odling i ”**Lätt om odling**”, en pärm från Koloniträdgårdsförbundet innehållande ett antal kapitel om jordförbättring, kompostering, växtskydd, biologisk mångfald, bevattning och mycket mera. Det finns flera exemplar av de vita pärmarna ”Lätt om odling” i föreningsstugan. Materialet finns också att läsa, ladda ner eller beställa på Koloniträdgårdsförbundets hemsida <https://koloni.org>

I miljöhörnan i föreningsstugan har vi en hel del trädgårdsböcker. Här finns mycket kunskap och inspiration att hämta.

På biblioteket kan du hitta trädgårdslitteratur såsom **Naturligtvis** av Justine Lagache, **Odla utan spade** av Bella Linde, **Hållbar odling** av Sara Bäckmo och många, många fler.

Läs mera om biologisk mångfald och invasiva växter på

<https://for.se> (Fritidsodlingens Riksorganisation),

<https://rikaretradgard.se> (Rikare trädgård)

<https://svensktradgard.se> (Svensk Trädgård)

<https://fobo.se> (Förbundet organisk biologisk odling)

Läs mera om bekämpning av skadegörare på

<https://for.se> (Fritidsodlingens Riksorganisation)

Läs mera om biologiska bekämpningsmedel på hemsida

www.kemi.se (kemikalieinspektionen)

Läs mer om jord och pyralider på

<https://gronarader.se> (Gröna rader – om odling, trädgård och natur)

Miljöhandboken är sammanställd av Miljögruppen hösten 2022 och reviderad hösten 2023

Miljögruppen består av:

Aina Brattström, lott 10, aina.brattstrom@orebro.se

Eva Delin, lott 59, eva.maria.dehlin@hotmail.com

Elin Eriksson, lott 58, erikssonelin@hotmail.com

Bodil Hagsten, lott 60, bodil.hagsten@telia.com

Noomie Hallberg, lott 65, nommie.hallberg@gmail.com

Ewa Nielsen, lott 7, ewaa.nielsen@gmail.com

Ida Wannernskog, lott 58, idaa._@hotmail.com